

El procés Euromed: de Barcelona a València

Anna Terrón i Cusí / Diputada del PSC al Parlament Europeu. Portaveu del Grup del Partit Socialista Europeu a la Comissió de Llibertats i Drets dels Ciutadans, Justícia i Afers d'Interior.

Introducció

La celebració de la I Conferència Euromediterrània a la ciutat de Barcelona, el mes de novembre de l'any 1995, fou considerada com una fita històrica des del punt de vista del diàleg a la regió. S'hi iniciava el que es coneix com Procés de Barcelona: un marc regional de reunió en el pla polític i tècnic, amb l'objectiu de promoure els interessos comuns d'ambdues voreres de la Mediterrània, i en l'horitzó de la creació d'una zona de lliure canvi l'any 2010. Unes perspectives de cooperació que en el text de la Declaració Final de Barcelona es concretaven en tres esferes d'actuació:

- Àmbit polític i de seguretat. L'objectiu final constitueix la creació d'una zona de pau i estabilitat basada en principis fonamentals com ara el respecte als drets humans i la democràcia.¹
- Àmbit econòmic i financer. El resultat hauria d'ésser la instauració d'una zona de prosperitat compartida mitjançant l'establiment progressiu del lliure comerç entre la UE i els seus socis, i entre aquests.² Això va acompanyat d'ajut financer per fer efectives les transicions econòmiques i encarar els reptes socials i econòmics que aquestes poguessin plantejar.³
- Àmbit humà, social i cultural. Aquí l'objectiu es refereix a la millora de la comprensió entre els pobles de la regió i el desenvolupament d'una societat civil activa. En aquest sentit, paral·lelament a les reunions de ministres euromediterrànies, s'han celebrat Fòrums cívics amb interlocutors socials d'ambdues voreres de la Mediterrània.⁴

Des del primer moment va ser evident que el procés de construcció institucional que s'iniciava, ja per ell mateix complex, es desenvolupava en un context que el feia encara més difícil: la conjuntura política i econòmica de la regió mediterrània, amb el feixuc rerafons del conflicte al Pròxim Orient. I si els avenços en aquests set anys de procés Euromed s'han vist afectats per aquesta conjuntura, com no podia ser d'una altra manera, més impacte encara ha tingut l'esdeveniment el darrer any –amb els atemptats de l'11 de setembre als Estats Units, i l'agreujament del conflicte a Palestina–.

Malgrat aquestes dificultats, la relació amb els països d'aquesta àrea és per a la Unió Europea, tanmateix, una assignatura que cal aprovar. La relació d'una Europa en procés d'ampliació amb els veïns mediterranis és una prioritat. Des de la gestió ambiental a la immigració, passant per les qüestions relacionades amb la seguretat (en

el sentit més ampli), moltes de les respostes que hi pugui donar la Unió depenen de l'evolució d'aquests països i de la nostra capacitat d'intervenir-hi positivament.

A gairebé set anys de l'inici del procés ens proposem, en aquest article, veure quines han estat les seves implicacions: els seus aspectes positius, què és el que hi ha mancat –posant l'èmfasi en aquest darrer apartat i en les seves implicacions per a l'acció política–, per comentar a continuació alguns aspectes específics d'aquest procés: els acords d'associació, la relació sud-sud, el programa MEDA i l'emergència de la immigració com a qüestió que té un perfil creixent en la l'agenda euromediterrània. S'inclouen al final del text dades i taules estadístiques sobre l'estat dels acords d'associació i sobre les xifres de la cooperació envers la regió; l'enfocament general que ens ha orientat, tanmateix, ha estat el de considerar que els Països Tercers Mediterranis, o PTM, han de significar molt més que unes sigles per definir un soci comercials de la UE.

Què ha suposat de positiu?

La part positiva del balanç ha de constatar necessàriament, i en primer lloc, la mateixa continuïtat –i per tan consolidació– del procés, malgrat les circumstàncies negatives per les que ha anat passant el Pròxim Orient. En tot moment les cimeres i reunions han mantingut la presència de tots els països implicats, inclosos Síria, el Líban i Israel. Com subratlla la pròpia Comissió Europea,⁵ el Procés Euromed ha estat l'únic fòrum permanent que ha permès trobades entre àrabs i israelians.

En segon lloc s'ha donat una lenta però contínua activitat de firma, ratificació i posada en marxa d'un gran nombre d'acords d'associació amb els països mediterranis que ha comportat la mobilització de més de 9.000 milions d'e per a préstecs i subvencions.

En tercer lloc, s'ha anat desenvolupant una cooperació intergovernamental permanent i s'han assentat les bases per a una relació interparlamentària per mitjà del Fòrum Euro-Med, que reuneix membres electes dels parlaments nacionals i del Parlament Europeu (PE),⁶ alhora que s'han anat implementant alguns dels projectes de les diferents ajudes financeres del programa MEDA.

I en quart lloc cal considerar la importància de la societat civil euromediterrània per a la realització dels objectius enunciats a la Declaració de Barcelona, i en la que el PE –en diverses Resolucions (veure annex bibliogràfic)– ha manifestat l'actitud constructiva del Fòrum de les ONGs, que es reuneix en forma paral·lela a les reunions interministerials oficials.

Que hi ha mancat?

Aquesta consolidació del procés no pot fer-nos ignorar retards i mancances que, en part, han defraudat les esperances i expectatives que aixecà la primera Conferència Euromediterrània de novembre de 1995.

Com s'esmentava a la introducció, potser el més negatiu pel conjunt del procés, és que aquest no ha rebut encara un impuls polític decidit, tot i que això és

absolutament necessari. Encarrilada l'ampliació als països de l'Europa Central i Oriental, la política mediterrània hauria de suposar la primera prioritat de l'estratègia exterior de la UE. Cal, així doncs, fer-ne les correccions necessàries, ja que l'impacte de les mesures preses fins ara no és l'esperat.

En el terreny més polític, és evident que la signatura dels acords d'associació amb Israel d'una banda, i amb l'Autoritat Nacional Palestina de l'altre, signats en un moment en què els acords d'Oslo ens permetien tenir esperances en el futur de la pau, s'han anat desenvolupant en un escenari que no ha fet més que empitjorar. El conflicte ha estat més fort que totes les dinàmiques constructives endegades a la zona. Això no només ha creat dificultats en el terreny de la cooperació econòmica –tan sols cal veure el destí que han tingut algunes de les més importants inversions europees als territoris de l'ANP– i del diàleg sobre seguretat, sinó que ha afectat al conjunt del procés. Oslo estava vinculat a Barcelona, i el seu fracàs a dia d'avui afecta la lògica d'aquesta darrera. Valguin com a exemple dues coses prou importants en el terreny simbòlic: fins al dia d'avui no s'ha pogut celebrar cap cimera de caps d'Estat i govern, i les reunions de ministres no s'han pogut celebrar mai a un país de l'altra riba, tal com era previst. D'altra banda, altres afers polítics difícils, com ho és la situació que viu Algèria, tampoc s'han vist afectats significativament per l'acció positiva de la creació de l'espai euromediterrani.

En el terreny de la cooperació econòmica, malgrat esforços importants, la distància que separa Europa dels seus veïns mediterranis no només no disminueix sinó que segueix creixent. En primer lloc, les transferències pressupostàries globals de la UE cap als PTM arriben a uns mil milions d'e anuals, mentre que les que resulten del dèficit comercial dels PTM en relació amb la Unió suposen 34 mil milions d'e anuals. Cal fer que el procés sigui més favorable als PTM. Si les coses segueixen així, i considerant aquestes xifres, podríem dir que l'esforç pressupostari de la UE cap als països mediterranis és menys de una trentena part dels beneficis que reportaria a Europa la zona de lliure comerç.

Cal assenyalar les dificultats de llançament dels programes MEDA, els excessos de centralització, l'heterogeneïtat dels criteris d'ajuda, l'absència de reflexió comuna sobre l'eventualitat d'una política agrícola mediterrània i, en tercer lloc, i com ha conseqüència d'això, l'escàs muntant de la inversió directa al sud: sols el 2 per cent del conjunt de les inversions directes de la UE a l'exterior. Les dificultats d'algun d'aquests països per a gestionar aquestes inversions són molt notables en alguns casos. Un element més de preocupació hauria de ser el no haver fet augmentar notablement l'interès per a les inversions del sector privat en aquesta zona.⁷

Un altre element que cal revisar és el fet que els acords d'associació ho siguin de la Unió Europea amb cadascun dels PTM, dificultant la pròpia finalitat multilateral de les polítiques de cooperació a la zona.

L'àmbit del diàleg humà, social i cultural ha patit de diversos mals. D'una banda, les dificultats d'incorporar al procés el que nosaltres anomenem societat civil. Aquesta no sempre és fàcil d'identificar. Allà on existeix realment, s'enfronta moltes vegades a les reticències del govern; quan no, el que hi ha sovint es una xarxa d'organitzacions paragovernamentals creades per a l'ocasió. D'altra banda, el bloqueig dels programes MED de cooperació descentralitzada va suposar un cop fort a moltes iniciatives endegades, els efectes del qual encara es noten. Des de la Comissió Europea no hi ha

un gran interès en ajudar projectes petits, que, com hem repetit moltes vegades des del Parlament Europeu, encara que suposin més complexitat en la gestió tenen un gran impacte entre els sectors més actius dels PTM i ajuden com cap altres a interessar les nostres societats en la cooperació euromediterrània.

A aquests mals s'hi suma la dificultat per tractar temes considerats com «intocables» per part d'alguns socis, especialment el paper de les dones a la societat. Per a la Unió, la dimensió de gènere de totes les seves polítiques, és a dir, la garantia d'un impacte positiu sobre les dones com a un factor clau d'avaluació de les seves accions, és un objectiu irrenunciable.

Després de l'onze de setembre, el diàleg cultural hauria d'estar entre les prioritats de la nostra agenda. No ens podem permetre fer més gran la barrera d'incomprensió i sospita entre nosaltres i els nostres veïns. Entre d'altres coses, uns trenta milions de musulmans viuen a la Unió Europea, i la confiança mútua és imprescindible per a garantir la convivència.

La immigració ha estat fins ara un element problemàtic en les nostres relacions. L'acció de la Unió s'ha centrat sobretot en obtenir garanties de control de fronteres i de readmissió per part dels PTM dels immigrants sense papers. No hi ha hagut un veritable diàleg per a la gestió conjunta dels fluxos migratoris ni s'han explorat vies per facilitar, en determinats casos, la circulació de persones en aquesta zona.

Finalment, elements bàsics del partenariat identificats a Barcelona, el foment de la democràcia, l'Estat de Dret i la lluita contra la corrupció, els respecte als drets humans –inclosos els drets socials–, no s'estan imposant com els eixos bàsics de la cooperació tal com s'havia previst.

Passem a comentar, amb més detall, alguns dels aspectes més importants de la relació amb els països de la Mediterrània, i del conjunt del procés iniciat a Barcelona.

Acords d'associació: molt de camí encara per recórrer

Els aspectes econòmics i financers ocupen, naturalment, una part central de l'associació UE-PTM, encara que no són ni molt menys l'únic contingut de l'associació. Els acords d'associació són el primer pas per a la instauració d'una zona de lliure comerç entre les parts. Tanmateix, les transaccions comercials a escala interregional constitueixen només un 6 per cent del total. En qualsevol cas, encara queda molt a fer per arribar a l'objectiu fixat a Barcelona: harmonització dels mercats, unió duanera o protecció de la propietat intel·lectual.

Un dels problemes dels acords ha estat i és la seva desesperant lentitud per a l'entrada en vigor, donada la necessitat de ratificació per part dels parlaments de la totalitat d'Estats europeus membres. A Marsella⁸ es va assolir un alt nivell de consens per tal de donar-hi un nou impuls, en el sentit d'accelerar la negociació, la signatura i la ratificació de les associacions. I s'han fet progressos en les negociacions encara en curs, per exemple amb Síria, i s'han conclòs amb Algèria i Líban. Però, tot i això, no és acceptable que, a tall d'exemple, encara avui estigui pendent d'entrar en vigor l'acord signat el novembre de 1997 amb Jordània, un país tan important per a l'estabilitat del Pròxim Orient.⁹ Malgrat que s'espera que aquesta primavera el Parlament de l'únic

Estat membre que queda pendent de ratificació aprovi aquest acord, la lentitud dels processos de ratificació no és compatible amb les necessitats per l'entrada en vigor dels acords.

És per tant necessari trobar fórmules per accelerar les ratificacions dels acords que queden pendents, com és el cas d'Egipte; i posteriorment d'Algèria i el Líban, una vegada s'hagin signat els seus respectius acords –signatura que està prevista tingui lloc a la Conferència Euromediterrània de València–. I és que d'això se'n deriven desigualtats i endarreriments de procediment quasi humiliants per als països del Sud: un acord signat per un país mediterrani no podrà aplicar-se fins després d'un període de tres anys, que és la mitjana de temps que s'ha tardat a ratificar en el seu recorregut per totes les capitals dels Estats membres.

En aquest sentit, i com bé ha proposat el PE en diferents ocasions,¹⁰ hi ha hagut des de l'inici del procés un defecte estructural (la concepció dels acords per tal que fossin només de caràcter bilateral), quan hagués estat més efectiu i just substituir-ho per un acord d'associació multilateral únic. Malgrat que és cert que les peculiaritats de cadascun dels Estats associats són importants, la multilateralitat, ja abans comentada, refermaria una visió de conjunt i una solidesa que havia donat en el seu inici la signatura del Partenariat Euromediterrani a Barcelona.

Alguns dels entrebancs més importants per a l'assoliment d'aquest acord conjunt tenen a veure amb el comerç de productes agrícoles, fonamental per als països de la zona; un mercat, l'agrícola, que encara no es troba totalment liberalitzat en aquests països –com tampoc ho està el sector serveis– i sobre el qual pesen moltes restriccions per part de la Unió. Per altre banda, no tots els membres de la vorera Sud de la Mediterrània pertanyen a l'Organització Mundial del Comerç (OMC), la qual cosa complica encara més les negociacions, ja que cal adaptar els acords a les normes del comerç internacional.

És també important destacar el fet que les negociacions són molt desequilibrades ja que, tot i el seu suposat caràcter bilateral, la realitat és que a l'hora de negociar cadascun dels PTM s'enfronta amb el bloc dels quinze.

Les relacions euromediterrànies podrien reestructurar-se, també, a partir d'una associació més estreta entre els Estats que així ho desitgessin. Recorrent, com apunta l'eurodiputat Sami Naïr,¹¹ a l'instrument de les «cooperacions reforçades»: els Estats de la UE que desitgin aprofundir la seva cooperació podrien proposar als socis del Sud una associació més estreta, adreçada a renovar la relació des d'una òptica més solidària i dotar-la d'una dimensió més estratègica. Aquesta idea va en la mateixa línia que la proposta de la Comissió Europea d'explotar en major mesura el caràcter multilateral dels programes de cooperació regional endegant projectes encara que en aquests només hi estiguin integrats un menor nombre d'Estats membres i socis mediterranis.¹² En aquest mateix sentit, el Comissari per a les relacions exteriors de la Comissió Europea, Chris Patten, va defensar que «alguns projectes regionals haurien de ser accessibles per a un número variable d'Estats membres i PTM directament interessats, segons configuracions que puguin variar d'un projecte a un altre».¹³

Finalment, cal ser més curosos, en relació als PTM, pel que fa a la clàusula de suspensió o execució d'acords en relació amb el respecte de l'Estat de Dret i els drets humans.¹⁴ Això ens ha de permetre mantenir un diàleg on les qüestions del respecte

als drets humans no puguin ser examinades com una ingerència del nord, sinó com a una necessitat comuna de construir uns valors que es troben en la base d'una convivència com la que volem aconseguir, i que van ser acceptats per tots a la Conferència de Barcelona.

La petició del Parlament Europeu de suspendre l'acord d'associació amb Israel, a causa de l'ocupació dels territoris gestionats per l'Autoritat Nacional Palestina, ha posat una altra vegada sobre la taula la importància d'aquesta clàusula, que cal utilitzar amb determinació, com a mínim, per aconseguir que no es donin passes enrera en matèria de respecte als drets humans.

És necessari, doncs, que la defensa dels drets humans sigui quelcom més que una afirmació de principi. L'objectiu és ajudar a la construcció de l'Estat de Dret en els països del sud de la Mediterrània, i no només establir sistemes econòmics que s'integrin en els programes d'ajustament estructural que es puguin fer.

La relació Sud-Sud: l'altre camí per fer

Una de les dimensions que es formularen a Barcelona fou que els països de la ribera meridional del Mediterrani haurien de dur a terme tota una tasca interna en relació a la seva relació interregional. Promoure acords «Sud-Sud» també és, doncs, una responsabilitat de la UE, car sense aquesta iniciativa no és possible que el procés de cooperació euromediterrània tingui èxit en la seva totalitat. La cooperació euromediterrània no passaria de ser considerada només com una relació vertical i individualitzada entre la UE i cadascun dels PTM, sense assolir mai un espai comú.

En aquest sentit, ens permetem cridar l'atenció sobre un aspecte present a la Resolució del PE del febrer de 2001:15 la necessitat d'elaborar iniciatives creïbles en el terreny del comerç «Sud-Sud» i de la integració subregional al sud de la Mediterrània. Iniciatives que puguin arribar a les seves opinions públiques per tal que vegin que la UE, més enllà d'una política de gestos, té clarament la voluntat de crear instruments bancaris i financers, i xarxes i infraestructures que integrin el Sud. Cal donar, per tant, un missatge de suport a iniciatives que contribueixin a aquesta voluntat integradora, com ho mostra la Declaració d'Agadir (09.05.2001) i el suport a la creació d'una zona de lliure comerç per aconseguir una àrea de lliure circulació entre Egipte, Jordània, Marroc i Tunísia amb l'objectiu de produir un impuls efectiu del comerç «Sud-Sud».

Programa MEDA: quan la teoria no és el mateix que la pràctica

El programa MEDA constitueix el principal element de l'ajut financer aportat per la Unió Europea, amb la intenció de materialitzar els objectius de la seva política mediterrània definits a la Declaració de Barcelona.

El MEDA I, desenvolupat entre 1995-1999, es va configurar com l'instrument més específic per a impulsar els acords d'associació abans esmentats, i l'establiment posterior d'una Zona de Lliure Comerç entre la UE i els PTM l'any 2010. Així, el Consell Europeu de Cannes aprovà una dotació de 3.437 milions d'e que se sumaren a les xifres aportades per antigues línies pressupostàries de la UE relatives a protocols financers (B7-4050 i 4051), 16 ajuda al procés de pau (B7-4200) i ajuda alimentària de la UNRWA-OOPS17 (B7-4210). En total, 4.685 milions d'e, la qual cosa ens dóna una

inversió anual d'aproximadament 1.000 milions d'e. Amb la reforma de la gestió del programa MEDA, dins el marc de la modificació del Reglament del MEDA,¹⁸ la UE aportarà 5.350 milions d'e durant el període 2000-2006.

Per aquest darrer període la Comissió Europea proposa que es vinculi de forma més precisa l'accés als programes MEDA amb la signatura dels acords d'associació. Sembla que es posi l'obertura com a condició per utilitzar l'ajuda a la transició econòmica. Ara bé, com diu la Resolució del PE del febrer de 2001 abans esmentada, l'objectiu inicial del MEDA consisteix a ajudar les societats del Sud a efectuar les reformes que els hi permetin de ser competitives en la futura zona de lliure comerç. Conseqüentment, són els resultats del programa MEDA en matèria d'ajudes els que, al contrari, haurien de ser la condició per una progressiva liberalització que avui afavoriria sobretot les economies europees.

Fins al dia d'avui el programa MEDA no ha pogut utilitzar tots els recursos disponibles. La Comissió Europea tendeix a ser crítica enfront els socis mediterranis, que han pogut trobar-se amb dificultats a l'hora d'assimilar les inversions possibles per diferents causes polítiques, burocràtiques o estructurals. Però no podem oblidar les dificultats de la Comissió per gestionar els esmentats fons (manca de personal, excessiva rigidesa i lentitud dels procediments administratius) i per cercar suport en agents externs capaços d'aplicar-los sobre el terreny (col·lectivitats territorials, operadors econòmics, associacions o organismes de formació).¹⁹

Cal doncs que la gestió del programa MEDA se supediti, a fi d'evitar les disfuncions que ha sofert –com bé fa constar la Resolució del PE–, a terminis vinculats als diferents procediments d'execució per la utilització del seu finançament; reforçar els recursos humans adreçats a l'associació i establir-ne una estructura específica a la Comissió Europea, per evitar la delegació a les oficines d'assistència tècnica de la gestió de programes i projectes finançats en el marc de l'associació euromediterrània, tot mantenint una desconcentració de la gestió de l'ajuda que pugui permetre adaptar ràpidament els projectes i els seus costos a les constants evolucions sobre el terreny.

En aquest sentit, del pla financer previst en el MEDA I pels programes de cooperació descentralitzada –Med-Urbs, Med-Campus, Med-Media– es van gastar menys del 30 per cent pressupostat en un inici: endarreriments de pagaments, observacions del Tribunal de Comptes sobre la instrucció dels expedients; en definitiva, retards massa llargs. És a dir: les tres quartes parts dels programes aprovats en el marc del MEDA I no van poder aplicar-se, o els seus pagaments no varen arribar fins el 2000,²⁰ quan, segons fonts de la Comissió Europea, es van abonar 335 milions d'e, el 95 per cent dels crèdits disponibles.

Cal valorar també les dificultats perquè els MED repercutissin en amplis sectors de la societat dels països associats. En aquest aspecte, quasi bé tot està per fer. Els programes de cooperació descentralitzada, que havien de permetre la reunió dels agents de la societat civil d'ambdues riberes de la Mediterrània per elaborar projectes conjuntament, es van suspendre el 1995 per la mala gestió interna de la Comissió Europea. Sembla ser que ara la Comissió no està molt decidida a reemprendre els MEDs. La gestió de microprojectes exigeix recursos humans considerables. Tanmateix, l'esforç d'establir un diàleg entre les dues ribes que incorpori els agents més actius de les nostres societats és urgent.

D'acord amb els objectius de Barcelona, cal potenciar una major dimensió dels drets humans, i per això convindria celebrar un diàleg obert sobre les polítiques que necessiten els governs associats per millorar la situació. En la línia del programa MED-democràcia, cal continuar recolzant accions positives i fomentar el respecte dels drets humans i les llibertats democràtiques a la regió.

Caldria buscar, doncs, un nou enfocament en la gestió dels programes descentralitzats, com va posar de manifest el PE en el seu informe sobre el programa MEDA de 1998,²¹ per mitjà de les delegacions de la Comissió Europea i per contracte amb les col·lectivitats locals i la societat civil. Col·lectivitats locals que haurien de desenvolupar una funció privilegiada en aquesta cooperació euromediterrània almenys per tres raons, com apunta Naïr en el seu informe: poden ser catalitzadors de projectes autèntics de desenvolupament local; són també condició sine qua non de la potenciació del l'Estad de Dret; i desenvolupen un paper important per tal de sensibilitzar les opinions públiques per mitjà de l'organització de relacions d'intercanvi entre entitats, representants democràtics, joves, etc.

El fenomen de la immigració: un nou capítol de l'agenda del partenariat EUROMED?

Una de les qüestions que més afecta al cor del partenariat és la circulació de les persones entre les dues ribes del Mediterrani. El fenomen de la immigració –amb totes les seves ramificacions– hauria de ser una part important del pilar humà i cultural del procés de Barcelona. Caldria relacionar, també, les migracions amb el desenvolupament i valorar tot el que significa el fet migratori, car aquest constituirà en els propers anys un element essencial en les nostres relacions amb els països del Mediterrani.

Per aquesta raó, necessitem una gestió comuna dels fluxos migratoris, incloent-hi la lluita contra les màfies i les xarxes de tràfic d'immigració irregular. Aquesta hauria de preveure la llibertat de circulació per als actors del partenariat, que avui acumulen ressentiments i frustracions a causa de les dificultats que els posen els Estats de la Unió. També caldria explorar les possibilitats d'afavorir polítiques de migració temporal i facilitar la mobilitat.

Una política migratòria d'aquest tipus podria convertir-se en un ric canal de relació entre les nostres societats. Els immigrants contribueixen al desenvolupament del país d'origen. Caldrien, doncs, polítiques conscients per a multiplicar els efectes d'aquesta contribució, finançant projectes dels immigrants, invertint en la seva formació, acollint joves per a pràctiques en empreses europees o la creació d'un instrument financer per orientar millor l'estalvi dels immigrants cap als sectors productius del seu país d'origen i ajudar als projectes de retorn voluntari.

Cal seguir de prop els resultats de l'única iniciativa comunitària posada en marxa amb aquests objectius: el Pla d'Acció per a la immigració UE-Marroc. Aquesta inclou diverses mesures: des del control de les fronteres fins a projectes de codesenvolupament a les zones d'origen de la immigració, finançades amb fons MEDA.

El seguiment permanent de totes les qüestions relacionades amb els fluxos migratoris a l'àrea mediterrània hauria de ser objecte de treball d'una comissió competent del Fòrum Parlamentari Euromediterrani.

València: una renovada esperança de futur

El procés de Barcelona és una iniciativa política que va quedar dibuixada fa set anys, però que requereix avui d'una decidida voluntat política pel seu relançament estratègic i la concreció d'iniciatives. Cal un senyal fort, sòlid i consistent, de que el Consell, la Comissió, el Parlament, la Unió Europea en el seu conjunt, estem interessats realment en aquest relançament més enllà de les paraules i els gestos simbòlics.

A la Conferència Euromed de Marsella, i l'any passat a Brussel·les, es va intentar donar aquest senyal, amb les conseqüències que hem vist. La darrera convocatòria ha estat a València. Les condicions en què es va celebrar aquest encontre van ser, en relació a la situació al Pròxim Orient, les pitjors. Síria i Líban no hi van assistir. Malgrat això, la Conferència va tirar endavant i, si més no sobre el paper, amb objectius ambiciosos. 3

L'adopció d'un Pla d'Acció,²² proposat per la Comissió Europea, preveu una sèrie d'iniciatives pensades per donar un impuls polític dels tres capítols inclosos en el Procés de Barcelona, en paraules de la pròpia Presidència de la UE.

En l'àmbit de la seguretat, tant les Conclusions de la Presidència com el Pla d'Acció expressen la voluntat de reforçar el diàleg polític incloent-hi les qüestions relacionades amb la defensa i la lluita contra el terrorisme internacional. Aquesta és una necessitat de l'agenda euromediterrània, però també és un tema d'alta sensibilitat sobre el que hauríem de ser molt curosos. Cal tenir en consideració, per exemple, la situació d'Algèria.

Aprofundir en el diàleg sobre els drets humans és un altre dels objectius de les conclusions i del Pla d'Acció adoptats, així com el desenvolupament i reforç d'institucions democràtiques i d'estabilitat. Hi ha moltes matèries pendents des de la Declaració de Barcelona, però aquesta és una de les més evidents i potser la més preocupant.

En l'àmbit econòmic, després del fracàs de la proposta sobre la creació del Banc Euromediterrani, s'ha adoptat un paquet de mesures de cooperació financera, de cooperació duanera i d'altres accions per afavorir el desenvolupament de la zona. D'aquestes, cal assenyalar la que fa esment –molt tímidament– a una major liberalització recíproca del comerç agrícola, la que preveu un primer projecte regional de transport, l'accés a la tecnologia i la sostenibilitat ambiental de les activitats econòmiques, inclòs el turisme. Són igualment importants les mesures que pretenen crear un marc favorable per a les empreses que ajudi a reforçar el paper del sector privat. En les conclusions es fa també esment dels progressos en la gestió dels fons MEDA, i es demana un esforç continuat en aquest sentit per part de la Comissió.

Pel que fa a l'anomenat capítol social, cultural i humà del partenariat, el Pla d'Acció introdueix en primer lloc la cooperació en matèria de justícia, la lluita contra el tràfic de drogues, el crim organitzat i el terrorisme. Esperem que això es faci atenent tots els capítols. El desenvolupament en aquesta zona de l'Estat de dret és una prioritat per a l'èxit del partenariat. És imprescindible per assegurar el respecte als drets de les persones, però també per establir un marc de garanties per a l'activitat econòmica.

En segon lloc es va convocar una Conferència Ministerial per a les Migracions i la integració social dels emigrants per a la segona meitat de 2003. També s'assumeix que cal estudiar les propostes del grup de ciutats euromediterrànies que es va reunir a Barcelona per tal de demanar el relançament de les polítiques de cooperació descentralitzades i que les ciutats fossin considerades com els veritables agents del partenariat.

La Presidència assenyalà, amb raó, que el procés de Barcelona té un valor important en el diàleg entre cultures i civilitzacions. De fet, els objectius del procés de Barcelona, com havia esmentat al principi, són la creació d'una zona de prosperitat i estabilitat. Per fer això possible cal que la confiança mútua vagi creixent. Avui, això no és així.

A València s'ha proposat la creació d'una Fundació, finançada pels Estats membres de la UE, que promogui aquest diàleg entre cultures i civilitzacions a partir de l'intercanvi entre diferents sectors de la societat civil. El Pla d'Acció identifica els estudiants i els joves com a grup important en aquest intercanvi i proposa diversos programes de cooperació i intercanvi. Insisteix també en els programes de cooperació en el terreny de l'audiovisual i en els programes de diàleg intercultural.

Més enllà de constatar el que es va decidir, és encara molt aviat per parlar dels resultats de València. Caldrà esperar, per veure si València és una data més en la curta història del partenariat entre Europa i els països de l'altra vorera de la Mediterrània o és realment un pas important per a recuperar les bases del procés de Barcelona i avançar cap als seus objectius. Cal que moltes coses canviïn i que ho facin ràpidament per anar en aquesta direcció; en primer lloc, cal que equilibrar el Pròxim Orient, on la situació és dramàtica i on, de moment i malgrat els esforços de l'Enviat Especial Miguel Ángel Moratinos, la Unió hi està més compromesa del que pot assumir la seva pròpia credibilitat. Però també en el conjunt de la regió mediterrània, on les xifres econòmiques i socials s'han anat eixamplant. Cal recuperar, doncs, l'esperit d'unitat endegat a Barcelona.

ESTAT DELS ACORDS D'ASSOCIACIÓ EUROMED

Soci	Conclusió de les Negociacions	Signatura de l'Acord	Entrada en vigor
Tunísia	Juny de 1995	Juliol de 1995	Març de 1998
Israel	Setembre de 1995	Novembre de 1995	Juny de 2000
Marroc	Novembre de 1995	Febrer de 1996	Març de 2000
ANP	Desembre de 1996	Febrer de 1997	Juliol de 1997
Jordània	Abril de 1997	Novembre de 1997	Pendent de

			ratificació
Egipte	Juny de 1999	Juny 2001	Pendent de ratificació
Líban	Desembre 2001	Abril 2002	—
Algèria	Desembre 2001	Abril 2002	—
Síria	Negociacions en curs	—	—

Font: Comunicació de preparació de la Conferència Euromed de València, Comissió Europea (13.02.02).

COMPROMISOS I PAGAMENTS EN EL MARC DEL PROGRAMA MEDA I (EN MILIONS D'e)

	1996	1997	1998	1999
Compromisos	403	981	942	920
Pagaments	154	211	230	226

Font: Informe sobre la proposta de reglament del Consell relativa a la modificació del Reglament MEDA, aprovat per la Comissió d'Indústria, Comerç Exterior, Investigació i Energia (27.07.00).

DISTRIBUCIÓ DE L'AJUDA BILATERAL DELS PAÏSOS EN FUNCIO DE LES XIFRES COMPROMESSES 1995-1999 (EN MILIONS D'e)

	Compromisos	Pagaments	Percentatge d'aplicació
Marroc	656	127	19,4
Algèria	154	30	18,2
Tunísia	428	168	39,3
Egipte	686	157	22,9
Jordània	254	108	42,5
Líban	182	1	0,5
Síria	99	0	0,0
Turquia	375	15	4,0
Cisjordània/Gassa	111	54	48,6
Programes regionals (inclosa l'ajuda tècnica)	480	230	48,0
TOTAL	3.435	890	26

Font: Informe anual del Programa MEDA, 1999. Comissió Europea.

ANNEX BIBLIOGRÀFIC

Documents sobre el procés Euromed de les institucions de la UE:

- Declaració de Barcelona de 28 de novembre de 1995.
- Reglament del Consell relatiu a les mesures d'acompanyament financeres i tècniques (MEDA) de les reformes de les estructures econòmiques i socials en el marc de la col·laboració Euromediterrània.²³

- Comunicació de la Comissió Europea sobre les relacions UE/Regió mediterrània: un nou impuls pel Procés de Barcelona.²⁴
- Comunicació de la Comissió Europea en relació amb la preparació de la Reunió de Ministres Euromediterranis d'Afers Exteriors de València de 22-23 d'abril de 2002.²⁵
- Estratègia comuna de la Unió Europea per a la regió mediterrània decidida pel Consell Europeu celebrat a Feira el 19 de juny de 2000.²⁶
- Declaracions Finals del I, II y III Fòrums Parlamentaris Euromediterranis que van tenir lloc a Brussel·les els dies 27 i 28 d'octubre de 1998, 8 i 9 de febrer de 2001 i 8 de novembre del 2001, respectivament.
- Resolució de l'11 d'octubre de 1995 sobre la política mediterrània de la Unió Europea davant la Conferència de Barcelona.²⁷
- Resolució de 14 de desembre de 1995 sobre la Conferència Euromediterrània de Barcelona.²⁸
- Resolució de 13 de març de 1997 sobre el informe conjunt de la Presidència del Consell i de la Comissió relatiu a la política mediterrània: seguiment de la Conferència de Barcelona.²⁹
- Resolució de 14 de maig de 1998 sobre els acords euromediterranis.³⁰
- Resolució de l'11 de març de 1999 sobre la Comunicació de la Comissió «El paper de la Unió Europea en el procés de pau i la seva assistència futura a Orient Mitjà»,³¹ així com la seva Recomanació al Consell sobre la política mediterrània de la Unió.³²
- Resolució de 30 de març de 2000 sobre la política mediterrània.³³
- Resolució de 15 de novembre de 2000 sobre la política mediterrània davant la quarta reunió del Consell de Ministres euromediterranis d'Afers Exteriors a Marsella.³⁴
- Conclusions de la Conferència de Malta dels dies 15 i 16 d'abril de 1997.
- Conclusions de la Conferència de Palerm dels dies 3 i 4 de juny de 1998.
- Conclusions de la Conferència de Stuttgart dels dies 15 i 16 d'abril de 1999.
- Conclusions de la Conferència de Marsella dels dies 16 i 17 de novembre de 2000.
- Conclusions de la Conferència de Brussel·les de 5 i 6 de novembre de 2001.
- Conclusions de la Conferència de València de 22 i 23 d'abril de 2002.
- Conclusions dels Fòrums cívics de Barcelona (1995), Malta (1997), Nàpols (1998), Stuttgart (1999), Marsella (2000) i Brussel·les (2001).
- Pla d'Acció de València para reforçar el diàleg polític, major desenvolupament econòmic, comercial i cooperació financer, i un renovat èmfasi respecte a la dimensió social, cultural i humana, 23 d'abril de 2002.
- Informes anuals del Programa MEDA, 1999 y 2000. Comissió Europea.

1 En aquest sentit cal destacar la clàusula sobre el respecte dels Drets Humans i l'Estat de Dret que ha de figurar en tots els acords d'associació, i la iniciativa de redacció d'una Carta per a la Pau i l'Estabilitat que hauria d'establir un diàleg polític reforçat, així com el desenvolupament evolutiu i gradual de mesures de foment de l'associació, relacions de bon veïnatge, cooperació regional i diplomàcia preventiva.

2 La data fixada és l'any 2010, tanmateix les dificultats en la signatura de tots els acords bilaterals entre la UE i els PTM sembla que retardaran l'objectiu.

3 En aquest sentit, s'aprovaren l'any 1995 les línies pressupostàries MEDA, d'ajuda financera i cooperació descentralitzada.

4 Fòrums cívics de Barcelona (1995), Malta (1997), Nàpols (1998), Stuttgart (1999), Marsella (2000), i Brussel·les (2001).

5 Comunicació sobre les relacions UE/PTM «un nuevo impulso para el proceso de Barcelona» de la Comissió Europea (6.9.2000).

6 Els Fòrums Parlamentaris Euromediterranis s'han celebrat a Brussel·les (27 i 28 d'octubre de 1998, 8 i 9 de febrer de 2001, i 8 de novembre del 2001).

7 La inversió estrangera que arriba a la majoria dels PTM és menys de l'1 per cent de les inversions estrangeres directes de tot el món. (Font: Seminari «Les relacions comercials i financeres de Catalunya amb els països de la Mediterrània», 12.12.01).

8 Conclusions de la Conferència Euromed, Marsella 16 i 17 de novembre de 2000.

9 Veure annex taula d'acords d'associació.

10 Veure resolucions a l'annex bibliogràfic.

11 Informe sobre la Comunicació de la Comissió Europea sobre les relacions UE/Regió mediterrània «Un nuevo impulso para el Proceso de Barcelona», aprovat per la Comissió d'Afers Exteriors, Drets Humans, Seguretat Comuna i Política de Defensa del PE (22.1.2001).

12 Comunicació sobre les relacions UE/PTM «Un nuevo impulso para el proceso de Barcelona» de la Comissió Europea (06.09.2000).

13 Chris Patten: «Relancer le partenariat euro-méditerranéen». Le Monde, (14.11.2000).

- 14 Resolució del PE relativa a la Comunicació de la Comissió «sobre la inclusió del respecte de los principios democráticos y de los derechos humanos en los acuerdos entre la Comunidad y terceros países» (20.09.1996).
- 15 Resolució sobre la Comunicació sobre les relacions UE/Regió mediterrània «un nuevo impulso para el Proceso de Barcelona».
- 16 Informe anual del Programa MEDA, 1999. Comissió Europea.
- 17 United Nations Relief and Works Agency - Organisme d'Obres Públiques i Socors de les Nacions Unides per als refugiats de Palestina al Pròxim Orient.
- 18 Reglament 2698/2000 del Consell de 27 de novembre de 2000 que modifica el Reglament 1488/96 relatiu a les mesures d'acompanyament financeres i tècniques (MEDA) de les reformes de l'estructures econòmiques i socials en el marc de la col·laboració euromediterrània.
- 19 Veure annex taula sobre la distribució de l'ajuda bilateral per països en funció de les xifres compromeses.
- 20 Veure taula annexa sobre els compromisos i pagaments en el marc del programa MEDA I.
- 21 Informe de l'eurodiputat Yves Piétrasanta, Comissió d'Indústria, Comerç Exterior, Investigació i Energia (19/7/2000).
- 22 Plan de Acción de Valencia para reforzar el diálogo político, mayor desarrollo económico, comercial y cooperación financiera, y un renovado énfasis respecto a la dimensión social, cultural y humana (23 de abril de 2002).
- 23 DO L 189, de 30.07.1996.
- 24 DO L 183 de 22.07.2000, pàg. 5.
- 25 Aprovada 13 de febrer de 2002.
- 26 DO L 183 de 22.07.2000, pàg. 5.
- 27 DO C 287 de 30.10.1995, pág. 121.
- 28 DO C 17 de 22.1.1996, pág. 178.
- 29 DO C 115 de 14.4.1997, pág. 159.
- 30 ACTA de 14 de maig de 1998, PE 269.044.
- 31 DO C 175 de 21.6 1999, pág. 282.
- 32 DO C 175 de 21.6.1999, pág. 286.
- 33 ACTA de 30.3.2000, PE 289.426.
- 34 ACTA de 15.11.2000, PE 297.758.